

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دستاوردهای سازمان دانش بومی و فرهنگ شفاهی باختر ایران

مثل و اصلاح کردی

(کتاب ویژه)

به کوشش : غلامرضا بدری

معرفی کتاب در: سایت ژیان‌گه زاگروس

www.zagrosecology.com

پاییز: 1399 خورشیدی

کتاب «مثل و اصطلاح کردی» حدود دوهزار و هشتصد مَثَل ، اصطلاح ، زبانزد ، ترکیب و واژه را در بر می‌گیرد که مؤلف حدود 20 سال برای گردآوری مواد خام آن وقت صرف نموده است. او سعی کرده است همه‌ی آنچه از ابتدای کودکی از مادر ، پدر ، همسایه‌ها ، اقوام و ... شنیده است و در حافظه مانده، با موارد جدیدی که در این فاصله‌ی زمانی اضافه شده، گردآوری نماید و توانسته است قسمت کمی از آن را در این مجموعه آماده کرده و به خوانندگان ارائه دهد،

کتاب به دو شکل و در دو مجلد جدا به مردم عرضه شده است. در مجلد عمومی، 266 صفحه، متن کردی فقط با رسم‌الخط فارسی ساده نوشته شده که هرکس که فارسی خواندن را یاد گرفته ، بتواند از آن استفاده کند ، اما در مجلد تخصصی، 574 صفحه، رسم‌الخط سورانی و آوانگاری لاتین و واژه‌نامه و طرح مباحث تخصصی توسط آقایان «پروفسور محمدرضا همزه‌ای»، «عبدالمجید طیبی»، «عبدالله صمدی» و «دکتر محمدرضا قنبری» و پیشگفتار گردآورنده در دو قسمت برای اهل تحقیق اضافه شده است که پیشگفتار دوم گردآورنده در مورد «نحوه‌ی نوشتن کردی کرمانشاهی» با الفبای فارسی است. فهرست موضوعی در پایان کتاب می‌تواند به کسانی که می‌خواهند ضرب‌المثل خاصی را پیدا کنند کمک کند.

در هر دو کتاب (عمومی و تخصصی)، برای راحتی کار تحقیق ، مَثَل‌ها و اصطلاح‌ها شماره‌گذاری شده است. شماره در بالای مَثَل و اصطلاح قرار دارد . هر شماره شامل مَثَل و اصطلاح به گویش کردی با الفبای فارسی و در زیر آن ترجمه‌ی ساده و تحت‌اللفظی و ظاهری است و در زیر

ترجمه ، معنی و مفهوم و مقصود از بیان مَثَل و اصطلاح نوشته شده. در زیر این قسمت برای بعضی از مَثَل‌ها و اصطلاح‌ها توضیح یا حکایت یا شعری درج شده است.

به کسانی که با خواندن کردی خوب آشنا نیستند توصیه می‌شود ابتدا متن فارسی را بخوانند. سعی شده

است تا حدّ امکان ترجمه‌ها و توضیح‌ها مختصر باشد.

بسیاری از مَثَل‌ها و اصطلاح‌های این کتاب با اندکی تغییر بر زبان همه‌ی مردم کرمانشاهان و حتّی سرزمین‌های همجوار؛ همدان ، لرستان ، کردستان و ایلام جاری می‌شود.

گردآورنده در مورد انگیزه‌ی این کار می‌گوید: «به همان اندازه که در حفظ زبان فارسی وظیفه داریم ، دو برابر آن در برابر زبان‌های ایرانی دیگر و گویش‌های دیگر وظیفه داریم. زیرا آن‌ها، به سبب شفاهی بودن، بیشتر در معرض خطر نابودی هستند و اگر زبان‌ها و فرهنگ‌های بومی نابود شوند ، آن وقت ریشه‌های تنه‌ی عظیم و سترگ زبان فارسی هم خواهند خشکید و فرهنگ ملّی ما هم از بین می‌رود.

آنچه که در این کتاب در قالبِ مَثَل و اصطلاح عرضه شده است، در واقع آینه‌ی تمام‌نمای زندگی واقعی مردم است که به شکل چند واژه‌ی ساده یا یک جمله بر زبانِ آنها جاری می‌شود و هر روز در گفتار مردم به کار می‌رود. دلیل ماندگاری این گفته‌ها همانا از دل برخاستن و بر دل نشستن و پیوند خوردن آن‌ها با زندگی مردم عادی و از همه مهم‌تر

بیان شدن به زبان آنها بوده است که از آن به «نقش تاریخی» تعبیر می‌شود. چه بسا گفته‌ها و نوشته‌هایی که بسیار زیبا و فنی بوده‌اند، اما به دلایل مختلف نتوانسته‌اند جایگاهی در میان توده‌ی مردم پیدا کنند. این توفیقی است که نصیب هر گفتاری و نوشتاری نمی‌گردد.

فضای ضرب‌المثل و اصطلاح برای همه حال و هوایی آشنا دارد. ادبیاتی است که بلاواسطه با زندگی مردم در تماس و عین زندگی آنهاست. ابزار ارتباط آنها با یکدیگر است. گاهی ممکن است کسی دانش‌آموخته باشد و بخواهد مطلبی را بیان کند، اما نتواند و ناچار شود از جمله‌های زیاد با واژه‌های ادبی و نامأنوس استفاده کند و در نهایت هم در بیان مقصودش ناکام بماند، اما همان مطلب را یک فرد بدون سواد مدرسه‌ای، لیکن با فرهنگ و بینش با یک مَثَل یا اصطلاح کوتاه به سادگی بیان کند و به دل شنونده بنشیند.

مَثَل و اصطلاح ریشه در تاریخ هزاران ساله دارد. جستجوی امثال و حکم در ادبیات کهن کاری سترگ و پرهیمنه است. در قرآن کریم مَثَل‌ها و اصطلاح‌های فراوانی وجود دارد که بسیاری از آنچه بر زبان ما جاری است از آنجا ریشه می‌گیرد.»

«ضرب‌المثل و اصطلاح» از جنبه‌های مختلف فرهنگ مردم، جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی، قوم‌شناسی، تاریخ، آداب و رسوم و ... داده‌هایی ارزشمند هستند که می‌توانند مورد بررسی دانشجویان، پژوهش‌گران و اساتید قرار گیرند. گردآوری فرهنگ شفاهی مردم، کاری طاقت‌فرسا، زمان‌بر و

فرساینده است که مستلزم پشتکار، صرف وقت و هزینه فراوان است.

گردآورنده «غلامرضا بدری» دبیر بازنشسته آموزش و پرورش است که اوقات خود را صرف مطالعه و بررسی تاریخ و فرهنگ مردم کرمانشاهان و ترجمه‌ی متون انگلیسی و عربی در ارتباط با پژوهش‌های بوم‌شناسی، نقد ادبی و ... می‌نماید.

کتاب به عنوان بیست‌ویکمین و بیست‌وسومین دستاورد «سازمان دانش بومی و فرهنگ شفاهی ایران باختری» در قطع وزیری توسط انتشارات دینور کرمانشاه چاپ و به بازار عرضه شده است و علاقمندان می‌توانند آن را از انتشارات دینور یا کتابفروشی پرهام در خیابان ویلا، محله 22 بهمن کرمانشاه یا کتابفروشی‌های دیگر در سطح شهر تهیه کنند.